

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA

2016



Programació d'exposicions

Sempre en estreta relació amb la temàtica de les seves col·leccions, el Museu Nacional continua treballant en diverses línies d'exposicions que tracten d'aprofundir en el coneixement i la difusió dels artistes presents a la col·lecció i proposen visions transversals a partir dels grans temes que contenen, tot enfortint les xarxes de col·laboració amb altres institucions homòlogues, com ara el Museo del Prado, el Museo de Bellas Artes de Bilbao o el Musée Picasso de París, així com amb la xarxa de museus d'art catalans.

La primera de les exposicions de 2016 estarà dedicada a presentar un dels ingressos més importants dels duts a terme al museu. Les dinou obres d'art medieval i una del Renaixement de la **donació Antonio Gallardo Ballart** s'exposaran temporalment com un conjunt abans d'integrar-se a la col·lecció permanent. Aquest acord d'extraordinària importància és també un exemple del camí a seguir per garantir el creixement de les col·leccions d'art del nostre país.

Pel que fa les monografies que el museu presenta per difondre l'obra d'artistes que formen part de les col·leccions, aquest any estaran dedicades a **Lluïsa Vidal**, una de les poques dones artistes representades a la col·lecció, i a l'escultor i dibuixant **Ismael Smith**. En els dos casos es tracta de continuar amb la línia de recuperació d'artistes de rellevància que encara cal valorar en la seva justa mesura.

Fruit de la col·laboració amb el Museo del Prado i el Museo de Bellas Artes de Bilbao és la mostra dedicada al pintor renaixentista Luis de Morales, el **Divino Morales**, que arribarà a Barcelona aquest estiu després de ser presentada a Madrid i a Bilbao.

Pel que fa les col·laboracions internacionals, **Picasso i l'art romànic**, organitzada conjuntament amb el Musée Picasso de París, explorarà influències i afinitats entre l'obra de l'artista malagueny i l'art d'aquest període, que ell coneixia bé per la seva estada a Gósol i les seves visites a aquest museu.

Les sales de la col·lecció permanent acolliran altres dues mostres que facilitaran noves lectures i el descobriment d'algunes novetats. La primera, dedicada a **Marianne Breslauer**, permetrà descobrir una interessant fotògrafa i el viatge que va fer a Espanya el 1933.

Finalment, en el marc de la commemoració del 150è aniversari del naixement del pintor **Ramon Casas**, el museu prepara una mostra que treu a la llum un conjunt d'obres inèdites d'un format inusual, les ombres xineses, a més d'altres materials gràfics inèdits que revelen un Casas lúdic i bohemí.

Programació

Art Medieval i del Renaixement

Donació Antonio Gallardo Ballart. Noves obres mestres per al museu — 16 març – 3 juliol 2016	4
El <i>divino</i> Morales — 16 juny – 25 setembre 2016	6

Exposicions monogràfiques

Lluïsa Vidal — setembre 2016 – gener 2017	8
Ismael Smith, la bellesa i els monstres — desembre 2016 – març 2017	10

Intervencions a la col·lecció

Ramon Casas i les ombres xineses d'Els Quatre Gats — juny-octubre 2016	12
Marianne Breslauer — segon semestre 2016	14
Picasso i l'art romànic — novembre 2016 – febrer 2017	16



Donació Antonio Gallardo Ballart

Noves obres mestres per al museu



TALLER DELS GERMANS SERRA. *Adoració dels pastors*, c. 1365-1375. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, donació Gallardo, 2015

Organitza i produeix

Museu Nacional d'Art
de Catalunya

Comissari

Jordi Camps
Amb la col·laboració de
Cèsar Favà, Gemma Ylla-
Català i Joan Yeguas

Dates

16 de març – 3 de juliol
de 2016

Les obres de la col·lecció Gallardo, que s'exposaran temporalment com un conjunt abans d'integrar-se a la col·lecció permanent, són, sense dubte, un dels ingressos més importants realitzats a les col·leccions d'art medieval en tota la història del museu i un fet destacadíssim pel seu enorme valor artístic i patrimonial i la importància de l'acord establert. Aquest acord és un exemple del camí a seguir per tal de garantir el creixement de les col·leccions d'art del nostre país.

Es tracta d'una magnífica selecció de 20 obres d'art que daten dels segles XII al XVI i ens porten des de la plenitud del romànic fins al Renaixement.

Moltes d'aquestes peces són fonamentals per completar i enriquir les col·leccions medievals del museu, encara que també forma part d'aquest conjunt una que pertany al Renaixement.

Les obres d'art romànic que integren aquest conjunt són fragments de pintura mural datats entre els segles XII i XIII procedents de Catalunya i Castella i ocupen llacunes significatives de la col·lecció. Així, el fragment de Tubilla del Agua (Burgos) mostra amb un exemple castellà l'amplitud del cercle encapçalat per l'absis de Santa Maria de Taüll; alhora que el fragment de la *Pentecosta* de Belcaire ofereix una nova mirada als corrents d'influència francesa. Els fragments

ANÒNIM. Àngels en lluita amb el drac, de *Tubilla del Agua*. Castella, primer terç s. XII. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, dació Gallardo, 2015



BERNAT MARTORELL. *Santa Llúcia repartint almoïna*, c. 1435. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, dació Gallardo, 2015



d'Estaon i de San Pedro de Arlanza permeten reforçar el nombre i la qualitat del que ja es conserva al museu.

Pel que fa a les obres que pertanyen a l'època del gòtic, molt més nombroses que les del romànic, predomina la pintura sobre taula. En especial destaca la representació d'artistes clau dels segles XIV i XV, com per exemple els Serra, Lluís Borrassà o Bernat Martorell. Es completa, d'aquesta manera, la visió de la pintura italogòtica i la que s'ha englobat sota el terme d'«internacional». Especial menció cal dedicar a la taula atribuïda a Lluís Borrassà, un pintor molt poc representat als fons del Museu Nacional.

També cal assenyalar obres de figures tan destacades com ara Nicolás Francés, l'autor del gran retaule de la catedral de Lleó, o Martín Bernat, una de les figures clau de la pintura medieval aragonesa.

L'ingrés al Museu Nacional d'Art de Catalunya d'aquesta extraordinària col·lecció té com a precedents altres importants ingressos com el de la col·lecció Matías Muntadas (1956), el llegat de Santiago Espona (1958), la donació de la col·lecció de Pere Fontana (1976) o el llegat de José Antonio Bertrand (1981).



LLUÍS BORRASSÀ. *Compartiments de predel·la amb santa Caterina d'Alexandria i Jesucrist*, c. 1411-1413. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, dació Gallardo, 2015



LUIS DE MORALES. *Crist presentat al poble*, detall. Museo de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando

Organitzen

Museu Nacional d'Art de Catalunya, Museo de Bellas Artes de Bilbao i Museo del Prado

Comissària

Leticia Ruiz, cap del Departament de Pintura Espanyola del Renaixement del Museo del Prado

Dates

16 de juny –
25 de setembre de 2016

El Museu Nacional d'Art de Catalunya presentarà al mes de juny una exposició dedicada al pintor Luis de Morales, dit *el Divino* (1510-1586). La mostra, coorganitzada amb el Museo del Prado i el Museo de Bellas Artes de Bilbao, aplega unes 50 obres precedents de museus, col·leccionistes privats i institucions religioses i suposa la culminació d'un exhaustiu estudi sobre un artista que en el seu temps va assolir la fama gràcies a les seves taules devocionals, d'una gran càrrega emocional.

L'exposició inclou dues obres de la col·lecció del Museu Nacional, *Crist amb la creu* i *Eccehomo*, junt a d'altres com la *Mare de Déu amb el Nen i sant Joanet*, procedent de la Catedral Nueva de Salamanca; *Crist amb la creu*, de la col·legiata de Nuestra Señora de la Asunción de Osuna, o les obres del Real Colegio Seminario Corpus Christi de València, a més de 19 obres de la col·lecció del Museo del Prado, entre les quals destaca la popular *Mare de Déu de la Ilet*. La mostra també presenta una escultura d'Alonso Berruguete procedent del Museo Nacional de Escultura de Valladolid vinculada estretament a la temàtica de Morales per l'espiritualitat que reflecteix.

Luis de Morales, que va treballar a Extremadura i Portugal, va ser durant 50 anys un pintor molt prolífic que va assolir fama gràcies a les

LUIS DE MORALES. *Mare de Déu de la llet*.
Museo del Prado

LUIS DE MORALES. *La Pietat*. Museo de la Real
Academia de Bellas Artes de San Fernando



seves petites taules de temàtica religiosa. Amb una marcada vocació comercial, va adaptar a la clientela de l'època un producte artístic i devocional que enllaçava amb les tradicions flamenques de finals del segle xv i inicis del xvi, matisades per elements italianitzants. Aquestes imatges, senzilles en les seves composicions i molt properes al creient, afegien a la seva gran eficàcia visual una indubtable càrrega emocional.

Les creacions més representatives de Morales van conèixer una àmplia representació i èxit gràcies a l'existència d'un taller propi i a les repeticions elaborades per altres pintors i pels seus seguidors.



LUIS DE MORALES. *El naixement de la Mare de Déu*. Museo del Prado

Lluïsa Vidal



LLUÏSA VIDAL. *Autoretrat*, c. 1899.
Museu Nacional d'Art de Catalunya

Organitza i produeix

Museu Nacional d'Art
de Catalunya

Comissària

Consol Oltra

Dates

setembre 2016 – gener 2017

Donar a conèixer la figura de l'artista Lluïsa Vidal (1876-1918) és l'objectiu d'aquesta mostra, que es proposa revisar totes les facetes de la seva obra: la de pintora, la de dibuixant i també la seva tasca com a il·lustradora.

Lluïsa Vidal va formar part de la generació jove dels artistes modernistes catalans. Va ser una gran retratista, molt valorada per la seva capacitat de copsar l'estat emocional dels personatges. L'exposició mostrarà els seus retrats més representatius, en els quals es percep una clara influència dels mestres clàssics espanyols. Un altre aspecte molt rellevant de l'obra de Lluïsa Vidal és la pintura de gènere, tan característica de la pintora i on mostra amb total naturalitat la vida quotidiana de les dones. Un dels valors d'aquestes escenes és precisament aquesta visió genuïna i excepcional d'una dona sobre el món de les dones.

La mostra també inclourà la pintura a l'aire lliure i els temes preferits de l'artista, com ara les festes populars, els balls de poble, les platges i els carrers, gairebé sempre amb figures, colors vibrants, traç segur i pinzellades agosarades.

Es mostraran, també, les petites obres que Lluïsa Vidal va fer pensant que mai sortien del seu taller, les petites peces que ens desvetllen

LLUÏSA VIDAL. *Les mestresses de casa*, 1905.
Museu Nacional d'Art de Catalunya

LLUÏSA VIDAL. *Retrat de l'escriptora Dolors Monserdà*,
c. 1914. Museu Nacional d'Art de Catalunya



què hi ha al darrere de l'obra d'art, el que no està a la vista, i que ens expliquen la seva història. Transmeten la importància del primer traç, dels esbossos i tempteigs que la pintora elabora fins arribar a l'obra definitiva.

A l'àmbit dedicat a la il·lustració es mostraran els dibuixos originals que va elaborar per a les revistes *Feminal* i *La Il·lustración Artística*. S'hi exposaran els originals d'aquestes publicacions amb les il·lustracions de la pintora i també s'hi podran llegir les cròniques que els crítics van escriure de les seves exposicions a la Sala Parés.

La mostra comptarà també amb una part documental en la qual s'exposaran fotografies familiars, cartes, fotografies d'obres de la pintora publicades a revistes, llibres publicats amb les seves il·lustracions, crítiques de les exposicions de la pintora a diferents diaris de l'època o el diploma atorgat per l'Ajuntament de Barcelona a la pintora el 1907 per un dels seus dibuixos.

Ismael Smith, la bellesa i els monstres



ISMAEL SMITH. *Home i arbre*, 1907.
Museu Nacional d'Art de Catalunya

Organitza i produeix

Museu Nacional d'Art
de Catalunya

Comissari

Josep Casamartina i
Parassols

Dates

desembre 2016 – març 2017

El Museu Nacional d'Art de Catalunya revisarà en aquesta exposició l'obra i la personalitat de l'escultor i dibuixant Ismael Smith (Barcelona, 1886 – White Plains, Nova York, 1972), un artista molt present a la col·lecció d'art modern del museu.

La mostra abastarà tota la seva trajectòria i reunirà obres de les múltiples disciplines que Smith va practicar: l'escultura, el dibuix, la il·lustració, el cartellisme, el disseny gràfic, l'interiorisme, la ceràmica, el disseny de joies, els gravats, els ex-libris i, fins i tot, la pintura, una faceta gairebé desconeguda de l'artista. En total s'exposaran més de cinquanta escultures, més de cent cinquanta dibuixos i projectes de monuments, prop de cinquanta gravats –que reflecteixen la seva important producció en aquest camp– un conjunt de joies i una col·lecció completa d'ex-libris, activitat per la qual va ser molt reconegut als Estats Units.

Les obres procedeixen del Museu Nacional d'Art de Catalunya, que compta en els seus fons amb més de 400 dibuixos de l'artista; del Museo Reina Sofía, la Hispanic Society de Nova York, la Fundación Mapfre, Calcografía Nacional/Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, el Museu d'Història de Catalunya, la Biblioteca de Catalunya, els Museus de Sitges, la Fundació Palau, l'Institut d'Estudis Catalans,

ISMAEL SMITH. *Dona nua en una font*, 1907.
Museu Nacional d'Art de Catalunya

ISMAEL SMITH. *Personatge literari*.
Museu Nacional d'Art de Catalunya



la Casa Museu Pau Casals, el Museu de la Música, el Museu Abelló i el Museu d'Art de Cerdanyola, a més de col·leccions particulars de Barcelona, Madrid i Nova York.

Ismael Smith va ser molt famós a Catalunya durant els primers quinze o setze anys de la seva carrera, de 1903 –quan amb disset anys va obtenir el primer guardó a Barcelona–, fins al 1919 –que va marxar a viure als Estats Units–. Després, però, tampoc seria un artista oblidat del tot, però se'l mantindria acotat al terreny de la il·lustració satírica i del bibelot i no se'l consideraria, com es mereix, digne de figurar entre els grans escultors catalans del segle xx. Aquest fet, vindria donat per la seva producció transgressora, sempre portada al límit, en el món d'ordre noucentista en què estava immers.

Enmig del classicisme i l'academicisme que envairien l'escultura catalana de la primera meitat del segle xx, l'obra de Smith era una provocació constant i l'artista en va pagar les conseqüències. La deformació de caràcter grotesc, en uns casos, o expressionista, en d'altres, en l'escultura, l'ambigüitat sexual de bona part de les seves figures, ja fossin masculines o femenines dels seus dibuixos satírics o les escenes mig esperpèntiques dels seus gravats no podien encaixar mai en el plàcid mediterranisme que s'estava imposant com a única sortida possible al modernisme.

La de Smith és una obra inquietant i variada que aniria quedant al marge del discurs oficial de l'art català, fins arribar al desclassament i el menyspreu. De fet, la seva figura no es començaria a revisar seriosament, encara que sempre de forma molt parcial, fins uns anys després de la seva mort, a partir dels anys vuitanta del segle passat. L'exposició que prepara el Museu Nacional es proposa culminar aquest procés de recuperació.

Ramon Casas i les ombres xineses

d'Els Quatre Gats Pràctiques heterodoxes



RAMON CASAS. Invitació per al sessió d'ombres xineses a Els Quatre Gats. Biblioteca Joaquim Folch i Torres

Organitza i produeix

Museu Nacional d'Art
de Catalunya

Comissari

Francesc M. Quílez

Dates

juny-octubre 2016

En el marc dels actes de commemoració del 150è aniversari del naixement del pintor Ramon Casas (1866-1932), el Museu Nacional d'Art de Catalunya prepara una intervenció a les sales de la col·lecció d'art modern que treu a la llum un interessant conjunt d'obra gràfica inèdita.

La col·lecció excepcional d'obres de Casas que conserva el Museu Nacional s'ha vist enriquida recentment amb un ingrés molt original, rar i singular: un grup de 9 ombres xineses dibuixades per Casas i retallades i construïdes per Josep Meifrèn, germà del pintor Eliseu Meifrèn i membre del cercle d'amics d'Els Quatre Gats.

Aquesta descoberta documenta el contacte de Ramon Casas amb pràctiques artístiques molt populars que, seguint el model dels cabarets i cafès teatres parisencs, van assolir una gran difusió en els mitjans bohemis barcelonins. Aquest conjunt d'ombres xineses configura un conjunt únic en el seu gènere i suposa la mostra visible del seu entroncament amb el fenomen de la modernitat.

Sota el perfil de les figures representades hem pogut identificar personalitats com Àngel Guimerà, Maurici Vilomara, Pompeu Gener, Pere Romeu o un autoretrat del mateix Casas.

Disseny de Ramon Casas i realització de Josep Meifrèn.
Maurici Vilomara. Ombres xineses per al teatre
Els Quatre Gats, c. 1897-1898. Dipòsit de
 Pere Jiménez-Meirèn Caralps i Gonzalo Jiménez Meifrèn

Disseny de Ramon Casas i realització de Josep Meifrèn.
Pompeu Gener. Ombres xineses per al teatre
Els Quatre Gats, c. 1897-1898. Dipòsit de
 Pere Jiménez-Meirèn Caralps i Gonzalo Jiménez Meifrèn



La mostra inclourà altres elements gràfics com ara cartells, fotografies, dibuixos, invitacions, programes, molts d'inèdits, procedents del fons del museu.

Tot aquest material artístic i documental ajudarà a contextualitzar la gènesi de pràctiques lúdiques que, com les ombres xineses, la representació de titelles o l'atracció pel món del circ eren els signes de la necessitat d'evasió que van sentir els artistes barcelonins de l'època.



RAMON CASAS. *Puchinel·lis. Quatre Gats*, 1899.
 Museu Nacional d'Art de Catalunya

Marianne Breslauer



MARIANNE BRESLAUER. *Schoolgirl*, Girona 1933.
© Marianne Breslauer Fotostiftung Schweiz, Winterthur

Organitza i produeix

Museu Nacional d'Art
de Catalunya

Comissària

Mercedes Valdivieso

Dates

segon semestre 2016

Sales de la col·lecció permanent

Marianne Breslauer (1909-2001) forma part de tota una generació de dones fotògrafes que van saber aprofitar les noves llibertats que la República de Weimar els va oferir per lliurar-se a aquesta activitat. Pertanyent a una família de la burgesia il·lustrada d'origen jueu, la seva carrera va quedar interrompuda amb l'arribada al poder del nacionalsocialisme, el 1933, i ella es va veure abocada a l'exili.

Malgrat la seva curta trajectòria com a fotògrafa –només onze anys entre 1927 i 1938– el llegat de Marianne Breslauer, amb els seus retrats i fotoreportatges, és un exemple singular de la denominada “nova fotografia”.

Des del seu descobriment a la dècada de 1980 la seva obra s'ha mostrat en importants exposicions individuals, la darrera el 2010 a la Berlinische Galerie de Berlín.

L'objectiu d'aquesta mostra, que es desplegarà a les sales de la col·lecció permanent, és mostrar el conjunt de l'obra de Marianne Breslauer amb especial atenció a les fotografies realitzades al maig de 1933, quan, en companyia de la seva amiga l'escriptora Annemarie Schwarzenbach (1908-1942), va recórrer Barcelona, Andorra, Osca, Pamplona i San Sebastián. Ambdues van fer aquest viatge per encàrrec de l'agència alemanya Akademie, però al seu retorn a

MARIANNE BRESLAUER. *Ruth von Morgen*, Berlin 1934.
© Marianne Breslauer Fotostiftung Schweiz, Winterthur



MARIANNE BRESLAUER. *Selfportrait*.
© Marianne Breslauer Fotostiftung Schweiz, Winterthur



Alemanya, Breslauer no va poder publicar les fotografies donat que era jueva i que es va negar a fer-ho sota un pseudònim, com li proposava l'agència. Malgrat això, diverses revistes suïsses van publicar reportatges amb aquestes imatges i textos de Schwarzenbach.

A més d'una trentena de fotografies d'aquest viatge, també es mostraran d'altres preses a Berlín, París, Itàlia i Palestina. Aquesta serà la primera vegada que s'exposarà a Espanya el conjunt de la seva obra.



MESTRE DE SORPE. *Anunciació, Naixement i Crucifixió de Sorpe*, detall. Museu Nacional d'Art de Catalunya

Organitzen i produeixen

Museu Nacional d'Art
de Catalunya
i Musée Picasso de París

Comissaris

Juan José Lahuerta
i Emilia Philippot

Dates

novembre 2016 – febrer
2017

Aquesta exposició, organitzada conjuntament amb el Musée Picasso de París, portarà a Barcelona unes 40 obres que ens permeten explorar possibles afinitats entre l'obra de Pablo Picasso i l'art romànic.

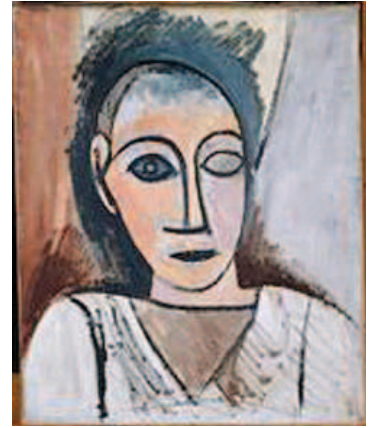
La mostra posa el focus sobre dues dates que marquen la relació de Picasso amb l'art d'aquest període. El 1906, en un moment decisiu de transformació del seu estil, l'artista s'instal·la durant uns mesos al poble de Gósol, als Pirineus. Gairebé trenta anys més tard, el 1934, visita les col·leccions d'art romànic del que avui és el Museu Nacional d'Art de Catalunya, un esdeveniment àmpliament comentat per la premsa barcelonina del moment.

Partint d'aquestes dues dates, l'exposició girarà a més sobre tres eixos temàtics. El primer són les obres realitzades el 1906 i el 1907 i la relació que mantenen amb l'obra de la *Mare de Déu amb el Nen*, que en aquell moment es trobava a l'església de Gósol i que avui forma part de la col·lecció del museu. El segon eix té a veure amb un tema tràgic, el de la Crucifixió, molt present en l'art romànic, i que a Picasso el va preocupar en diferents moments de la seva vida, especialment entre 1930 i 1937. El tercer es refereix a una imatge també molt present a la col·lecció romànica del museu: la calavera.

PABLO PICASSO. *La Crucifixió*,
1933. Musée Picasso de Paris.
© RMN-Grand Palais



PABLO PICASSO. *Bust d'home*
(estudi per a les senyoretes
d'Avinyó), 1907. Musée Picasso de
Paris. © RMN-Grand Palais



L'exposició, que es desplegarà a les sales d'art romànic de la col·lecció permanent, no tractarà d'establir una relació mecànica entre les obres romàniques i les de Picasso, ni plantejarà la cerca d'una influència directa, donat que una de les característiques principals de l'obra picassiana és precisament la seva capacitat de transformar tota influència en una cosa diferent i pròpia, que al mateix temps conserva i supera els models originals. L'objectiu de la mostra és intentar copsar les possibles afinitats que s'hi poden establir.



ANÒNIM. *Mare de Déu de Gòsol*.
Segona meitat del segle XII

**MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA**

Oficina de premsa

Tel. 93 622 03 60
premsa@museunacional.cat

Parc de Montjuïc
Barcelona
www.museunacional.cat

  @MuseuNac_Cat